

Kunnskapsdepartementet

Deres ref.:

Vår ref.: Utd.06-2022BeSø

Dato: 22.juni 2022

Innspill til Utsynsmeldingen

Vi viser til invitasjon gjennom Kompetansepolitisk råd til å komme med innspill til Utsynsmeldingen.

Overordnet ønsker YS å påpeke at vi gjennom en rekke utredninger og utvalg de siste årene allerede har et godt kunnskapsgrunnlag når det gjelder kompetansebehov, og at viktigste nå er å se på virkemidler og løsninger.

Nedenfor følger punkter YS mener vil være viktig å få med i den nye meldingen.

Trepartssamarbeid

YS mener at et godt trepartssamarbeid er sentralt for å lykkes med å få en god og velfungerende kompetansepolitikk. Det kan vises til en rekke eksempler på betydningen av trepartssamarbeidet innenfor arbeidet med utdanning og kompetanse både i nyere tid og litt lenger bakover i historien. De gode og nødvendige endringene og fremskrittene på utdannings- og kompetansefeltet gjøres innenfor den norske modellen der partene i arbeidslivet er involvert i hele prosessen.

For YS er det en forutsetning at alle organisasjoner blir involvert. Vi har gode erfaringer med jevnlig møter mellom organisasjonene og politisk ledelse i departementet. Dette er viktig for å holde hverandre orientert, men primært for å diskutere utfordringer og problemstillinger, og for sammen å komme fram til løsninger.

YS mener at betydningen av trepartssamarbeidet må komme klart fram i meldingen, og at det gjøres refleksjoner rundt hvordan det er ønskelig at dette skal fungere.

Plan for livslang læring

YS mener at tilrettelegging for livslang læring er en grunnleggende forutsetning i vårt kunnskapsbaserte samfunn, og en felles utfordring for oss alle for å skape god integrasjon mellom privatliv, arbeidsliv og læring. Livslang læring vil støtte opp under arbeidslinja og sikre at flere kan stå lenger i arbeidslivet. Dette er igjen en forutsetning for å bevare velferdsstaten. Derfor bør dette være et tema i meldingen.

Det er behov for et overordnet politisk rammeverk for livslang læring. Det er viktig at dette utvikles av myndighetene i samarbeid med partene i arbeidslivet for å definere en retning og mål for politikken. Målet er at flere skal stå lenger i jobb, samtidig som endringer i arbeidslivet gjør at vi trenger faglig påfyll raskere enn tidligere.

En plan for livslang læring må etter vårt syn ha et langsiktig hovedmål, men med delmål som har en kortere tidshorisont, anslagsvis 2-4 år. Delmålene må evalueres jevnlig og utkvitteres, fjernes, revideres, eller fornyes slik at de i størst mulig utstrekning er relevante for den situasjonen vi er i.

Kompetansereform for arbeidslivet

YS er opptatt av at vi fortsetter arbeidet med å utvikle systemene for kompetanseutvikling og kvalifisering i arbeidslivet. Norge har hatt flere kompetansereformer, som alle har medført positive endringer. Som på de fleste andre områder, er det innenfor utdannings- og kompetansefeltet heller ikke slik at vi kan få til endringer som står seg i mange år. Utdannings- og kompetansopolitikken må være dynamisk og endre seg i takt med endringer i samfunns- og arbeidsliv, og må imøtekomme nye situasjoner og utfordringer. YS er derfor mer opptatt av at vi har strategier og planer som sikrer utvikling over tid, snarere enn en ny reform i den forstand at vi skal skape noe helt nytt.

Den nasjonale kompetansopolitiske strategien 2017 – 2021 som ble utarbeidet av myndighetene og partene i arbeidslivet, var både en god prosess og et godt verktøy for aktiviteter og prosesser innen kompetansopolitikken. Da pandemien traff oss i 2020 så vi hvor viktig det var å ha en strategi og planer som allerede var ferdig “forhandlet” og der deler av dette allerede var igangsatt. På grunn av dette greide vi raskt å bli enige om hva som skulle igangsettes av tiltak som kunne avhjelpe den vanskelige situasjonen.

YS mener at en plan for livslang læring kan erstatte den tidligere strategien (se tekst tidligere i dokumentet), og at arbeidslivet kan få en enda tydeligere plass. Utdannings- og kompetansopolitikken bør kobles tettere opp mot arbeidslivet, og andre departementer involveres i arbeidet, da i første rekke ASD. Dette er viktig fordi vi erfarer at NAV får en viktigere og tydeligere rolle i forbindelse med kvalifisering fremover.

YS er usikre på om en egen kompetansereform for arbeidslivet er det rette å gjøre, men at dette bør være en integrert del av en satsing på livslang læring.

Retten til etter- og videreutdanning

En nasjonal politikk/plan for livslang læring må inneholde klare mål for å sikre at alle har rett og mulighet til å tilegne seg tilstrekkelig kompetanse gjennom et helt arbeidsliv. Et sentralt spørsmål er om regelverket i dag er innrettet slik at det sikrer at vi klarer å realisere visjonen om et system for kompetanseutvikling for alle.

Kompetansereformen som ble initiert på 1990-tallet har gitt voksne en lovfestet rett til grunnskole og videregående skole. Videre har alle arbeidstakere som har vært i arbeidslivet i minst tre år rett til hel- eller delvis permisjon for å delta i organisert opplæring. Det er nødvendig å se på behovet for å etablere flere rettigheter for å ivareta og dekke behovet for tilstrekkelig etter- og videreutdanning.

YS mener at temaet rett til etter- og videreutdanning bør behandles i meldingen. Det bør foreslås at det nedsettes et utvalg der også partene er representert, som kan utrede denne problemstillingen.

Nasjonalt system for realkompetansevurdering

Selv om realkompetansevurdering er nedfelt i lovverket både for grunnskole, videregående, høyere yrkesfaglig utdanning og UH, så mener YS at dagens ordning med realkompetansevurdering ikke er god nok. For det første er den i praksis ikke gjeldende for alle studier, noe vi mener at den bør være. For det andre benyttes det i hovedsak en smal form for realkompetansevurdering fordi det i hovedsak kun gjøres en vurdering av kompetanse som kan dokumenteres. For det tredje er det uheldig at det er ulik praksis, innhold og metode både mellom kommunene, mellom fylkeskommunene, og mellom utdanningsinstitusjonene. Og ikke minst; det mangler mye på beskrivelse, vurdering og dokumentasjon på kompetanse oppnådd gjennom arbeids- og samfunnsliv.

YS ønsker at vi skal utvikle et bedre nasjonalt system for kartlegging, vurdering, dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse. Et godt nasjonalt system ville ha bidratt positivt til bedre mobilitet i arbeidslivet, det ville ha satt en nasjonal standard som både arbeidsliv og utdanningssystem kunne forholde seg til og ha tillit til, det ville ha redusert ressursbruken både i arbeidslivet og innen utdanningssystemet. Det ville ha løst utfordringene vi møter igjen og igjen når ulike konflikter i verden oppstår og får en økt tilstrømming av flyktninger som vi raskt ønsker å inkludere i arbeids- og samfunnsliv. Det ville ha vært et meget godt bidrag overfor de med lite formell kompetanse slik at de kunne ha dokumentert hva de faktisk kan. Det ville vært til stor nytte for arbeidsgivere i ansettelsesprosesser, men også i omstillingsprosesser.

Vi har registrert at noen fortsatt forbinder realkompetanse kun med kompetanse fra arbeidslivet. For ordens skyld vil vi derfor påpeke at YS bruker den gjeldende definisjonen av realkompetanse: summen av formell, ikke-formell og uformell kompetanse.

Stimulere til mer etter- og videreutdanning

For å stimulere til mer etter- og videreutdanning, må de utdanningstilbud som finnes gjøres kjent og tilgjengelig for alle. Dette innebærer også at langt flere opplærings- og utdanningstilbud både må moduliseres og gjøres tilgjengelig gjennom digitale løsninger. Det

må legges spesiell vekt på å nå de gruppene som er mest utsatte for å falle ut av arbeidslivet, og de som til nå i minst utstrekning har deltatt i etter- og videreutdanning.

Videre er det fortsatt behov for å se på ulike finansieringsordninger, spesielt for etter og videreutdanning. YS mener det ville være interessant å se på muligheten for å opprette et kompetansecfond innen trepartssamarbeidet, der alle bidrar både økonomisk og med å styre fondet.

Avslutningsvis vil vi også peke på betydningen av et godt tilbud på karriereveiledning som er tilgjengelig for alle.

Med vennlig hilsen
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - YS

Bente Sjøgaard
spesialrådgiver
utdanning- og kompetanse